

saloni u kojima su žene iz elite organizirale vlastite rasprave za intelektualce. Tako se spominju neke žene u tisku i valu stvaranja „nacionalnoga” razumijevanja, npr. autorice Mary Wollstonecraft i Anna Barbauld te prevoditeljica L. F. de Keralio, koje su se bavile temom ženskih prava.

U sedmom poglavlju, *Conclusions* (336-344), Munck zaključuje knjigu tezom da je tisak definitivno najvažniji alat za širenje informacija i komunikaciju. Detaljnom studijom tiska knjiga se trudi prikazati kako su se i zašto brzo razvile diskusije o civilnom društvu, političkom autoritetu i moralnom ponašanju. Takva su istraživanja tiska složena te autor ističe da povjesničar treba biti otvoren za proučavanje i neuobičajenoga materijala raznim metodama. Sam autor kaže da se potrudio odgovoriti na pitanja s početka knjige, ona koja se tiču međusobnoga utjecaja tisak-društvo-vlada, ali da je to veoma težak zadatak. Nakon brojnih prikaza na koji se način tisak mijenjao pod političkim pritiskom važno je da povjesničar uzme u obzir limitacije objavljenoga teksta u usporedbi s onim što je izvorni autor zapravo htio reći.

Ova knjiga može biti korisna onima koji istražuju povijest tiska tijekom 16., 17. i 18. stoljeća, komparativnim povjesničarima i svima koji žele saznati detalje o procesu izrade tiska i širenju informacija u tom razdoblju. Autor je u analizu integrirao dvije najveće revolucije u modernoj Europi, povezujući kulturne i političke promjene s razvojem tiska, prikazujući put objavljenih tekstova kroz kulturne i jezične podjele. Knjiga se preporučuje svima koji žele saznati više o povijesti i analizi tiska, komparaciji i načinu „čitanja između redaka”. Munck se trudi analizirati novine novim pristupima da bi uvidio na koji su se način informacije modelirale kako bi dosegnule šire čitateljstvo te nam daje transformiranu sliku rane moderne političke kulture. Svojom je analizom uspio prikazati da ništa nije moglo spriječiti

tisak i ugasiti ga, koliko god nasilno pokušavali.

Iris Bevanda

Rakovički ustanak 1871., znanstvena konferencija u povodu obilježavanja 150. godišnjice (Zagreb, 7. listopada 2021.)

U Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, u suradnji Hrvatskoga instituta za povijest, Hrvatskoga državnog arhiva, Hrvatskoga povijesnog muzeja te suradnika na projektu *Mapiranje parlamentarnih izbora 1848. – 1918. u Hrvatskoj*, održana je 7. listopada 2021. znanstvena konferencija *Rakovički ustanak 1871.* povodom 150. godišnjice ustanka. Na konferenciji je sudjelovalo šesnaestero znanstvenika, a u četiri sesije izloženi su znanstveno-istraživački radovi koji su tematizirali djelovanje i ulogu Eugena Kvaternika od 1861. do 1871., međunarodni kontekst Rakovičkoga ustanka, sam tijekom ustanka te njegove odjeke u tadašnjem hrvatskom i austrijskom tisku.

Nakon pozdravnih riječi ravnatelja Hrvatskoga državnog arhiva Dinka Čuture, ravnatelja Hrvatskoga instituta za povijest Gordana Ravančića, načelnika Općine Rakovica Mihovila Bičanića te voditelja projekta *Mapiranje parlamentarnih izbora 1848. – 1918. u Hrvatskoj* Stjepana Matkovića započela je prva sesija konferencije, tematski usmjerena na Eugena Kvaternika i njegovo vrijeme, pod moderiranjem Alexandra Buczynskog. U prvom izlaganju, *Suvremena historiografija o Eugenu Kvaterniku*, Stjepan Matković i Goran Ovčariček analizirali su dosadašnju historiografiju o Eugenu Kvaterniku s posebnim osvrtom na istraživanja Jaroslava Šidaka te historiografske radove koji tematiziraju Kvaternikovu ideologiju i odnos prema Anti Starčeviću. Predavanjem *Vjerska problematika i odnos prema svećenstvu u*

tjedniku „Hrvatska” 1871. godine Jasna Turkalj prikazala je Kvaternikove stavove izražene u tjedniku *Hrvatska*. Istaknula je prije svega Kvaternikove optužbe svećenstva za antihrvatstvo te osudu biskupa Josipa Jurja Strossmayera zbog stavova koje je zastupao na Prvom vatikanskom koncilu, ali i obračun s mladim pravašima i njihovim filozofsko-religioznim nazorima. Preko aplikacije Zoom Marko Trogrlić održao je izlaganje *Eugen Kvaternik i Mihovil Pavlinović: odnosi, pogledi, ideje*. Trogrlić je rekonstruirao i analizirao odnose između Kvaternika i don Mihovila Pavlinovića te prikazao sličnosti i razlike u njihovim političkim pogledima i idejama. Uslijedilo je izlaganje *Eugen Kvaternik i unionisti 1861. – 1871.* Arijane Kolak Bošnjak, koja je izložila dodirne točke Eugena Kvaternika i Levina Raucha, odnosno unionista. Unatoč oprečnoj političkoj koncepciji, bilo je dodirnih točaka koje su se očitovale ponajviše u antiaustrijskoj politici. Predavanjem *Predodžba o Mađarima kod Eugena Kvaternika i Ante Starčevića. Sličnosti i razlike* Dinko Šokčević razložio je različitost Starčevićeva i Kvaternikova doživljaja Mađara. Starčević je mađarski narod, za razliku od mađarske politike, doživljavao u pozitivnom svjetlu, a Kvaternik je spajao narod i politiku u jednu cjelinu te ih podjednako negativno doživljavao. Prvu sesiju konferencije zaključio je Vedran Klaužer predavanjem „*Pozdrav Starčev i moj... tvoji večno po veri*”: *političko-društveni portret pravaša plemića Eduarda Halpera Sigetskoga*. U uvodnom dijelu definirao je podrijetlo obitelji Halper, a zatim prikazao politički portret Eduarda Halpera Sigetskog i njegovu političku ulogu, kao člana Stranke prava od 1869. do 1875., u Hrvatskom zagorju. Okosnicu istraživanja čini analiza pisama koje su s njim razmjenjivali Ante Starčević i Eugen Kvaternik.

Druga sesija, koja je razmatrala međunarodni kontekst ustanka, započela je izlaganjem Zdravke Zlodi *Uloga Rusije u političkim stremljenjima Eugena Kvaternika (1825.*

– 1871.). U izlaganju je opisan odnos Rusije prema hrvatskim nacionalnim stremljenjima s posebnim osvrtom na Kvaternikove odnose s ruskim intelektualnim i političkim krugovima za vrijeme njegova boravka u Rusiji. Izlaganjem *Vanjska politika Francuske za vrijeme djelovanja Eugena Kvaternika* Edi Miloš prikazao je vanjsku politiku i diplomatske odnose Napoleona III. kao pobornika narodnoga suvereniteta i nacionalnih država u kojega su Starčević i Kvaternik polagali nade. Izlaganjem se također osvrnuo na osudu Napoleona III. od strane francuskih političara zbog vanjske politike.

Treća sesija tematizirala je Rakovički ustanak, a započela je izlaganjem Jurja Balića pod naslovom *Krajišnici u Austrijsko-sardinijskom ratu 1859. godine*. Središte pozornosti stavljeno je na ulogu krajiških vojnika u Austrijsko-sardinijskom ratu te utjecaj sukoba na pitanje pouzdanosti i neophodnosti krajiških vojnika u službi habsburških vladara, što autor posljedično dovodi u svezu s Rakovičkim ustankom. U predavanju *Pitanje vlasništva i upravljanja šumama Hrvatsko-slavonske vojne krajine u zbivanjima 1869. – 1871. godine* Robert Skenderović analizirao je ideju Ministarstva rata Austro-Ugarske Monarhije iz 1868. godine o eksploataciji 30 000 jutara šuma u Brodskoj i Petrovaradinskoj pukovniji, kojoj su se protivili hrvatski i mađarski političari. Autor je donio konkretne kvantitativne podatke o vrijednosti šuma te cijeli događaj povezao s nezadovoljstvom krajišnika i utjecajem na Rakovički ustanak. Uslijedilo je izlaganje Alexandera Buczynskog *Rakovički ustanak: neuspjela petodnevna revolucija za samostalnu Hrvatsku*. Buczynski je analizom ustanka i komparacijom Kvaternikove ideje s revolucionarnim viđenjima Giuseppea Mazzinija i Giuseppea Garibaldija prikazao elemente revolucije kod Rakovičkoga ustanka te zaključio da ustanak nije bio predodređen za propast. Treću sesiju konferencije zaključio je Amer Maslo predavanjem *Desetljeće protuimperijalnih ustanaka na*

Balkanu: Eugen Kvaternik i sudbina osmanske Bosne, u kojem je prikazana Kvaternikova percepcija Osmanskoga Carstva i islama u Bosni na temelju sačuvanih tekstova.

Posljednja sesija bavila se odjecima ustanaka u tisku i stvaranjem kulta nacionalnoga junaka, a započela ju je Vlasta Švooger predavanjem *Nemiri – ustanak – puč – revolucija: Rakovički ustanak u austrijskom tisku*. U predavanju je izlagačica prikazala rezultate analize tekstova na njemačkom jeziku objavljenih u tisku austrijskoga dijela Austro-Ugarske Monarhije koji su izvještavali o Rakovičkom ustanku 1871. godine. Veronika Novoselac predavanjem *Rakovička buna u dalmatinskom, istarskom i riječkom tisku* prikazala je rezultate zastupljenosti vijesti o ustanku u dalmatinskom, istarskom i riječkom tisku neposredno nakon samoga događaja. Uslijedilo je izlaganje *Cesarčev Kvaternik: Sin domovine između dviju revolucija* Marine Protrka Štimec, u kojem je analizirala ulogu Eugena Kvaternika iz književnopovijesnoga aspekta u dramskom tekstu Augusta Cesarca *Sin domovine*, gdje je Kvaternikovu povijesnu osobu stavila uz bok idealistima i revolucionarima njegova doba. Posljednje predavanje, *Prijenos zemnih ostataka Eugena Kvaternika u zagrebačku katedralu 1921. – prilog stvaranju kulta Eugena Kvaternika*, predstavio je Ladislav Dobrica. U predavanju je opisao čin prenošenja posmrtnih ostataka Eugena Kvaternika 1921. iz Rakovice u zagrebačku katedralu od strane Družbe „Braća Hrvatskoga Zmaja” te taj čin komparirao s prenošenjem posmrtnih ostataka Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana 1919. godine.

Predstavivši razne tematske pristupe Rakovičkom ustanku 1871., održana konferencija prigodno je obilježila 150. godišnjicu događaja kojemu hrvatska historiografija pridaje jedno od važnijih mjesta u oblikovanju ideje o nacionalnoj državi. Izlagači su predstavljanim istraživačkim radom doprinijeli rasvjetljavanju novih pogleda na ustanak u

Rakovici te donijeli nove znanstvene spoznaje koje nadograđuju dosadašnje historioografske radove.

Juro Bijelić

Pad Beograda 1521. godine i njegove posljedice za hrvatski povijesni prostor, znanstveni skup s međunarodnim sudjelovanjem povodom 500. obljetnice pada Beograda (Zagreb, 22. studenog 2021.)

U suradnji Hrvatskog katoličkog sveučilišta i Hrvatskog instituta za povijest, povodom 500. obljetnice pada Beograda pod vlast Osmanskoga Carstva, 22. studenoga 2021. godine u Zagrebu je održan znanstveni skup s međunarodnim sudjelovanjem *Pad Beograda 1521. godine i njegove posljedice za hrvatski povijesni prostor*. Na konferenciji je sudjelovalo dvanaest znanstvenika, a kroz četiri sekcije izloženi su znanstveno-istraživački radovi koji su tematizirali izvještaje i percepcije opsade Beograda 1521. godine u neposrednoj okolini, vojne i političke aspekte pada Beograda te posljedice pada Beograda na državnoj i lokalnoj razini.

Nakon pozdravnih riječi predsjednika znanstvenog i organizacijskog odbora skupa Hrvoja Kekeza, rektora Hrvatskog katoličkog sveučilišta Željka Tanjića, ravnatelja Hrvatskog instituta za povijest Gordana Ravančića te beogradskog nadbiskupa i metropolita mons. Stanislava Hočevera, održano je plenarno izlaganje *Hrvatske zemlje u desetljeću do pada Beograda 1521. godine*, Borislava Grgina. Autor je prikazao kontekst zbivanja u srednjovjekovnim hrvatskim zemljama u desetljeću koje je prethodilo padu Beograda 1521. s posebnim osvrtom na ulogu kraljeva Vladislava II. (1490. – 1516.) i Ludovika II. Jagelovića (1516. – 1526.) u obrambenom sustavu hrvatskih zemalja pred sve većim osmanskim pritiskom. Nakon plenarnog